

VILNIAUS APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2016 m. kovo 8 d.
Vilnius

Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėja Halina Zaikauskaitė rašytinio proceso tvarka išnagrinėjusi administracinę bylą pagal pareiškėjos Eridanos Palatnavičienės prašymą atsakovams Lietuvos valstybei, atstovaujamai Teisingumo ministerijos, Marijampolės rajono apylinkės teismui, trečiajam suinteresuotam asmeniui Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai dėl teisėjo atlyginimo dalies priteisimo.

nustatė:

Pareiškėja Eridana Paltanavičienė (toliau – pareiškėja) 2013 m. spalio 4 d. padavė teismui prašymą (išsiųstas 2013 m. spalio 3 d.), kuriame prašo: priteisti solidariai iš atsakovo pareiškėjai 5805, 90 Lt atlyginimą už 129.3 valandų darbą poilsio ir švenčių dienomis 2009 – 2013 metais rugpjūčio mėnesį budint pagal teismo pirmininkės patvirtintą grafiką laikotarpiu nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2013 m. rugpjūčio 31 d. bei 60 282,86 Lt neišmokėtą darbo užmokestį; priteisti iš atsakovo solidariai 5 proc. metines palūkanas už teismo sprendimo priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo įvykdymo bei visas patirtas bylinėjimosi išlaidas (b. l. 1-8).

Paaiškina, kad yra Marijampolės rajono apylinkės teisme teisėja. Nuo 2009 m. liepos 10 d. iki skundo padavimo dirba apylinkės teisme teisėja. Pagal Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimo įstatymo (2008 m. lapkričio 6 d. Nr. X-1771) 6 straipsnio 1 dalį, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams metų pabaigoje už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis atliekant teisėjų funkcijas, nurodytas Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK), Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) ir kituose įstatymuose, mokama ne didesnė kaip pareiginės algos dydžio vienkartinė priemonė.

Pareiškėja 2009 – 2013 metais budėjo pagal grafiką poilsio ir švenčių dienomis, tačiau už papildomą darbą pareiškėjai nebuvo apmokėta.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2011 m. vasario 14 d. nutarimu pripažino, kad Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimo įstatymo 6 straipsnio 1 dalis tiek, kiek ribojama teisėjų teisė gauti teisingą atlyginimą už viršvalandinį darbą, už darbą švenčių ir poilsio dienomis, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą <...>“, konstituciniam teisinės valstybės principui. Pagal Konstituciją, jos 48 straipsnio 1 dalį, negali būti tokios situacijos, kad teisėjui, vykdančiam BPK, CPK ir kituose įstatymuose nurodytas teisėjo funkcijas, kurios turi būti vykdomos po darbo valandų, poilsio bei švenčių dienomis, būtų nemokama. Todėl turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį teisėjams, vykdančiams BPK, CPK ir kituose įstatymuose nurodytas teisėjo funkcijas, būtų teisingai atlyginama už darbą poilsio bei švenčių dienomis. Pareiškėja aiškina, kad neesant specialaus įstatymo, turėtų būti taikomos Darbo kodekso nuostatos.

Teisėja E. Paltanavičienė dirbo poilsio dienomis, švenčių dienomis pagal iš anksto nustatytą grafiką, likusį laiką budėjo namuose, tačiau ji atlyginimo už šį darbą negavo, jai nebuvo kompensuota papildomų atostogų dienomis. Pareiškėja savo reikalavimus grindžia Darbo kodekso

155 straipsnio 2 dalimi, 194 straipsnio 2 dalimi, 186 straipsnio 2 dalimi. Remiantis nurodytu teisiniu reglamentavimu ir pateiktais faktiniais duomenimis prašo priteisti 5 805,90 Lt atlyginimą už 129,3 valandų darbą poilsio ir švenčių dienomis 2009 – 2013 metais rugpjūčio mėnesį budint pagal teismo pirmininkės grafiką.

Taip pat pareiškėja prašo priteisti neišmokėtą atlyginimo dalį. Remiasi Teisėjų atlyginimo įstatymo 3 straipsnio, Valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2009 metais, įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsniu, Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimu. Paaškina, kad apylinkių teismų teisėjų pareiginės algos koeficientas buvo sumažintas nuo 14,2 iki 12,5 ir dar kartą sumažintas iki 11,56 nuo 2009 m. rugpjūčio 1 d. įstatymu, kurio galiojimas buvo pratęstas iki pareiškėjos kreipimosi į teismą dienos. Paaškina, kaip buvo mažinamas teisėjų atlyginimas viso tris kartus, nurodo, kad tokiu būdu atlyginimas sumažėjo 27 procentais. Nurodo, kad specialus teisės aktas, skirtas reglamentuoti teisėjų atlyginimą, nenumato galimybės mažinti teisėjų atlyginimus keičiant koeficientus, nes numato tik galimybę mažinti bazinį dydį ir tik nustatyta tvarka. Pareiškėja remiasi ir Konstitucijos 29 straipsnio nuostatomis, kitais konstituciniais principais, Konstitucinio Teismo 2011 m. vasario 14 d. nutarimu.

Pareiškėja ginčija Teisėjų atlyginimų įstatymo priedelyje nustatytą atlyginimo mažinimą, nes toks reguliavimas pažeidžia Konstitucijos laiduojamą teisę – teisingą apmokėjimą už darbą (48 straipsnis). Nurodo, kad apylinkių teismų teisėjams atlyginimai buvo mažinami neproporcingai lyginant su kitais valstybinio sektoriaus dirbančiais. Pareiškėja prašo teismą apginti jos teisę į teisingą darbo apmokėjimą. Pareiškėja prašo priteisti jai neišmokėto atlyginimo dalį per laikotarpį nuo 2009 m. gegužės 1 d. iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, o iki 2013 m. rugsėjo 1 d. ši suma sudaro 60 282,86 Lt.

Pareiškėja prašo priteisti ir palūkanas (5 procentai), vadovaujasi Civilinio kodekso (CK) 6.37 straipsnio 2 dalimi, 6.210 straipsnio 1 dalimi.

Pareiškėja 2015 m. sausio 13 d. pateikė teismui prašymą, kuriame nurodė, kad skundą palaiko visiškai. Paaškino, kad ieškinio senatis nebuvo praleista, o teismui manant kitaip, prašo ją atnaujinti kaip praleistą dėl svarbios priežasties (b.l. 137-138).

Teismo posėdyje pareiškėja nedalyvavo, pateikė prašymą bylą nagrinėti pareiškėjai nedalyvaujant (b.l. 150).

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija atsiliepime su pareiškėjos prašymu nesutinka (b. l. 127–130). Remiasi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) 2013 m. gegužės 9 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-677/2013. Nurodo dėl reikalavimo priteisti atlyginimą už darbą poilsio ir švenčių dienomis – už šio darbo organizavimą atsako teismas, t.y. tarp teismo ir teisėjo yra susiklostę dvišaliai santykiai, kuriuos reglamentuoja Darbo kodeksas. Todėl šioje reikalavimų dalyje atsakovu turi būti teismas, kuriame pareiškėja dirba.

Kitoje dalyje dėl darbo užmokesčio nepriemokos priteisimo remiasi Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimu, 2013 m. rugsėjo 19 d. įstatymu Nr. XII-523, kuriuo Vyriausybei pavesta iki 2014 m. gegužės 1 d. parengti atitinkamą kompensavimo įstatymo projektą ir pateikti jį Seimui. Daro išvadą, kad dėl nurodytų priežasčių nėra pagrindo tenkinti pareiškėjos reikalavimą.

Paaškina dėl ieškinio senaties taikymo. Nurodo, kad pagal analogiją turėtų būti taikomas 3 metų ieškinio senaties terminas, nustatytas darbo kodekso 27 straipsnio 2 dalyje. Nurodo, kad pareiškėja praleido ieškinio senaties terminą reikalavimams už laikotarpį nuo 2009 m. gegužės 1 d. iki 2010 m. rugsėjo 27 d. pareikšti, todėl šioje dalyje reikalavimai netenkintini. Taip pat prašo taikyti Darbo kodekso 301 straipsnį (darbo užmokesčio priteistinių sumų ribojimas 3 metais).

Prašo atidėti teismo sprendimo vykdymą, jeigu būtų priimtas pareiškėjai palankus teismo sprendimas.

Teismo prašo skundą atmesti kaip nepagrįstą ir pareikštą praleidus ieškinio senaties terminą.

Teismo posėdyje Teisingumo ministerijos atstovas nedalyvavo, apie teismo posėdį pranešta.

Marijampolės rajono apylinkės teismas atsiliepime į pareiškėjos prašymą (b.l. 104-106) pasisako už tai, kad pareiškėjos prašymas būtų sprendžiamas teismo nuožiūra. Atsiliepime tik atkartojami pareiškėjos argumentai ir faktai. Atsakovas prašo bylą nagrinėti nedalyvaujant atsakovo atstovui.

Teismo atstovas posėdyje nedalyvavo, apie teismo posėdį pranešta.

Skundas tenkinamas iš dalies.

Byloje nustatyta, kad pareiškėja prašo priteisti atlyginimo kompensaciją už budėjimus poilsio ir švenčių dienomis ir sumažintą atlyginimo dalį dėl pasikeitusio reglamentavimo.

Pareiškėja nurodo, kad prašo nurodytų išmokų už 2009 m. sausio mėnesio – 2013 m. rugpjūčio mėnesio laikotarpį. Nustatyta, kad nurodytu laikotarpiu pareiškėja dirbo Marijampolės rajono apylinkės teismo teisėja. Paskirta 2007 m. lapkričio 29 d. Prezidento dekretu.

Dėl darbo užmokesčio už darbą poilsio ir švenčių dienomis.

Pareiškėja nurodo, kad ji už 129,3 valandų darbą poilsio ir švenčių dienomis negavo atlyginimo už darbą. Pareiškėja nenurodo, kokiais teismo pirmininko įsakymais ir patvirtintais grafikai vadovaujantis ji dirbo poilsio ir švenčių dienomis, nenurodo to darbo datų. Į bylą yra pateikta 2013 m. rugsėjo 5 d. viršvalandžių, budėjimo poilsio ir švenčių dienomis apskaičiavimo lentelė (b.l. 12-13), pasirašyta teismo vyr. finansininkės, ir išrašas iš papildomų darbų (viršvalandžių, poilsio ir švenčių dienos) žurnalo (b.l. 14-24). Taip pat pateikti Marijampolės rajono apylinkės teismo pirmininko patvirtinti teisėjų, atliekančių ikiteisminio tyrimo teisėjo funkcijas, budėjimų grafikai poilsio ir švenčių dienomis (b.l. 25-42) ir darbo laiko apskaičiavimo žiniaraščiai (b.l. 43-98).

Pagal teismo finansininkės patvirtintą viršvalandžių, budėjimo poilsio ir švenčių dienomis lentelę (toliau – ir lentelė), pareiškėja 2009 m. 24 val. savaitgaliais budėjo namuose, 2010 m. 36 val. budėjo namuose, 2011 m. savaitgaliais budėjo namuose 36 val., 2012 m. poilsio dienomis budėjo darbe 2,3 val., budėjo namuose 23,3 val., 2013 m. budėjo namuose 8 val. Pareiškėjos prašyme teismui nurodyta reikalaujama priteisti suma atitinka lentelėje nurodytą sumą.

Žurnalas, kuriame žymėti dirbti viršvalandžiai, parodo dirbtas valandas, kai buvo atvykstama į teismą, tačiau šis žurnalas nepatvirtina, kad pareiškėja dirbo savaitgaliais ar švenčių dienomis teisme visais budėjimų namuose atvejais, t.y. buvo iškviesta į teismą. Žurnale yra įrašai apie pareiškėjos viršvalandinį darbą darbo dienomis po darbo valandų, tačiau dirbto darbo pobūdis nėra tas, kurį numato BPK ir CPK (žurnale nurodytas sprendimų rašymas, užsitęsęs civilinės bylos nagrinėjimas ir pan.) ir kuris nurodytas Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnyje. Tik 2009 m. liepos 25 d. nuo 15 val. iki 18 val. pareiškėja atliko BPK numatytus veiksmus (2 suėmimai) ir 2012 m. gegužės 6 d. nuo 13 val. iki 15 val. 30 min. kardomoji priemonė skirta 1 asmeniui.

Budėjimus poilsio ir švenčių dienomis namuose patvirtina ir teismo pirmininko patvirtinti budėjimų grafikai. Pagal juos pareiškėja budėjo 2009 m. sausio 3-4 ir kovo 11 dienomis; gegužės 23-24 dienomis; liepos 25-26 dienomis, lapkričio 21-22 dienomis; 2010 m. kovo 5-6 dienomis; balandžio 10-11 dienomis; liepos 3-4 dienomis; gruodžio 11-12 dienomis; 2011 m. vasario 18-19 dienomis; gegužės 21-22 dienomis (arba 14-15 dienomis, nes pažymėtas lyg tai apsikeitimas); rugpjūčio 15 dieną, rugsėjo 24-25 dienomis; gruodžio 10-11 dienomis; 2012 m. vasario 23-24 dienomis; gegužės 5-6 dienomis; liepos 14-15 dienomis; gruodžio 15-16 dienomis. 2013 m. grafikai nepateikti. Pagal darbo laiko apskaitos žiniaraščius matyti, kad budėjimai namuose už dvi dienas apskaičiuojami kaip 8 val. (po 4 val. už dieną), o už vienos šventinės dienos budėjimą namuose skaičiuojamos 4 val. (2011 m. rugpjūčio 15 d.). Pagal darbo laiko apskaitos žiniaraščius pareiškėja 2013 m. budėjo namuose vasario 23-24 dienomis (8 val.) ir įrašyta 2 val. viršvalandžių.

Pareiškėja nurodo, kad ji dirbo 129,3 val. poilsio ir švenčių dienomis, tačiau pagal pateiktus patvirtintus budėjimų grafikus (už 2 poilsio dienas budėjimo namuose skaičiuojamos 8 val., už 1 švenčių dieną – 4 val.) gaunama, kad poilsio ir švenčių dienomis dirbta 136 val., švenčių dienomis – 8 val. (dvi švenčių dienos). Kadangi grafikai gali neatitikti realių budėjimų, teismas vadovaujasi apylinkės teismo finansininkės pasirašyta lentele, pagal kurią pareiškėjos nurodomu laikotarpiu pareiškėja budėjo namuose – pagal šią lentelę gaunama 129,3 val., kaip ir nurodo

pareiškėja prašyme teismui. Lentelėje nėra duomenų, kad pareiškėja būtų budėjusi teisme, o ne namuose.

Teisėjų atlyginimų dydžius ir jų skaičiavimo tvarką nustato 2008 m. lapkričio 6 d. priimtas ir nuo 2008 m. lapkričio 15 d. įsigaliojęs Teisėjų atlyginimų įstatymas. Šio įstatymo 6 straipsnyje nustatyta, kad bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjams metų pabaigoje už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis, atliekant teisėjo funkcijas, nurodytas BPK, CPK ir kituose įstatymuose, išmokama ne didesnė kaip pareiginės algos dydžio vienkartinė priemoka. Ji mokama neviršijant atitinkamų metų Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme teismui nustatytų asignavimų darbo užmokesčiui. Jeigu šių lėšų nepakanka, taip pat jei teisėjas institucijoje nėra išdirbęs visų metų, priemokos dydis perskaičiuojamas proporcingai esamoms darbo užmokesčio lėšoms ir tais metais dirbtam laikui. Minėto straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad priemokų dydžių nustatymo ir išmokėjimo sąlygas ir tvarką nustato Teisėjų taryba.

Teisėjų taryba 2008 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 13P-211-(7.1.2) patvirtino Vienkartinės priemokos teisėjams nustatymo ir išmokėjimo sąlygų bei tvarkos aprašą, kuriuo sureguliuavo Teisėjų atlyginimų įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatytos, išmokamos metų pabaigoje, vienkartinės priemokos teisėjams už viršvalandinį darbą, darbą poilsio ir švenčių dienomis, atliekant teisėjo funkcijas, nurodytas BPK, CPK ir kituose įstatymuose, dydžio nustatymo ir išmokėjimo sąlygas ir tvarką. Tvarkos aprašo 3 punkte nustatyta analogiška Teisėjų atlyginimo įstatymui nuostata, kad vienkartinė priemoka teisėjams mokama neviršijant atitinkamų metų Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme teismui nustatytų asignavimų darbo užmokesčiui. Jei šių lėšų nepakanka, priemokos dydis perskaičiuojamas proporcingai esamoms darbo užmokesčio lėšoms ir tais metais dirbtam laikui.

Teisėjų taryba 2009 m. balandžio 24 d. priėmė nutarimą Nr. 13P-71-(7.1.2) „Dėl pavyzdinio vienkartinės priemokų teisėjams mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, kuriuo nustatė bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų viršvalandinio darbo, darbo poilsio ir švenčių dienomis, atliekant teisėjo funkcijas, nurodytas BPK, CPK bei kituose įstatymuose, apskaitą ir vienkartinės priemokos apskaičiavimo ir išmokėjimo sąlygas bei tvarką ir įpareigojo teismų pirmininkus patvirtinti teisėjų viršvalandinio darbo, darbo poilsio ir švenčių dienomis, apskaitos ir vienkartinės priemokos apskaičiavimo ir išmokėjimo sąlygas bei tvarką.

Dėl tokio tuo metu buvusio reguliavimo pareiškėja galėjo tikėtis apmokėjimo nuo 2009 m. pabaigos. Pagal bylos duomenis pareiškėjai tokia kompensacija buvo išmokėta tik 2011 m. gruodžio mėnesį – 550 Lt (b.l. 12-13), nėra duomenų, kad pareiškėjai už budėjimus poilsio ir švenčių dienomis būtų suteiktos laisvos dienos, budėtos dienos nepridėtos prie atostogų. Darbo kodekso (DK) 27 straipsnis (redakcija, galiojusi pareiškėjos skundo padavimo dieną) nustatė trejų metų ieškinio senaties terminą. Pareiškėja skundą padavė 2013 m. spalio 4 d., skundą išsiuntė 2013 m. spalio 3 d. Todėl ieškinio senatis, skaičiuojant trejus metus atgal, apima laikotarpį iki 2010 m. spalio 3 d. Darbo kodekso 27 straipsnio 5 dalis nustato, kad ieškinio senaciai taikomos Civilinio kodekso ir Civilinio proceso kodekso nuostatos, jeigu šiame Kodekse ir kituose darbo įstatymuose nėra specialių ieškinio senaties taikymo nuostatų. Nagrinėjamu atveju tokių nuostatų nėra, todėl taikytinas Civilinis kodeksas (CK).

Atsakovo atstovas Teisingumo ministerija prašo taikyti ieškinio senatį, kurios terminas nustatytas DK 27 straipsnio 2 dalyje. Pagal CK 1.126 straipsnio 2 dalį ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja. Pagal CK 1.127 straipsnio 1 dalį ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Nagrinėjamu atveju apie savo teisių pažeidimą pareiškėja privalėjo sužinoti 2010 m. sausio mėnesį vėliausiai, kadangi jai 2009 m. pabaigoje nebuvo išmokėtas darbo užmokestis už 2009 m. dirbtas 24 poilsio dienomis valandas. Tačiau pagal CK 1.130 straipsnio 2 dalį ieškinio senaties terminą nutraukia skolininko atlikti veiksmai, kurie liudija, kad jis pripažįsta prievolę. Pareiškėjai už darbą poilsio ir švenčių dienomis (viso 36 val.) 2011 m. iš viso išmokėta 550 Lt suma, kas patvirtina, kad valstybė pripažino prievolę apmokėti už tokį darbą. Konstitucinis Teismas 2011 m. vasario 14 d. nutarime pasisakė dėl Teisėjų

atlyginimo įstatymo 6 straipsnio 1 dalies neatitikties Konstitucijai, kas sudarė pagrindą dalies darbo užmokesčio išmokėjimui.

Dėl nurodytų aplinkybių daroma išvada, kad ieškinio senaties terminas 2011 m. gruodžio mėnesį buvo nutrauktas ir tokiu atveju jis prasideda iš naujo nuo to momento, kai išnyko aplinkybės, kurios buvo pagrindas ieškinio senaties terminą nutraukti. Iki senaties termino nutraukimo praėjęs laikas į naują terminą neįskaičiuojamas (CK 1.130 straipsnio 3 dalis). Todėl ieškinio senaties terminas turi būti skaičiuojamas iš naujo nuo 2012 m. sausio mėnesio, o pareiškėja skundą teismui padavė 2013 m. spalio 4 d., kas reiškia, kad ji ieškinio senaties termino nepraleido.

Teisingumo ministerija taip pat prašo taikyti DK 301 straipsnį, kuris nustatė, jog darbuotojui priklausančios darbo užmokesčio ir kitos su darbo santykiais susijusios sumos priteisiamos ne daugiau kaip už trejus metus.

Konstitucinio Teismo 2014 m. gegužės 8 d. nutarimu Nr. KT17-N6/2014 (nusprendžiamosios dalies 3 punktas) pripažinta, kad Lietuvos Respublikos darbo kodekso 301 straipsnis (2012 m. birželio 26 d. redakcija: Žin., 2012, Nr. 80-4138) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „Kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, 109 straipsnio 1 daliai. Todėl teismas nurodytos teisės normos taikyti negali (ABTĮ 4 straipsnio 1 dalis).

Atsižvelgiant į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (LVAT) praktiką analogiškose bylose, kuriose buvo sprendžiama dėl apmokėjimo teisėjams už darbą poilsio ir švenčių dienomis, (LVAT 2014 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1437/2014, 2014 m. gegužės 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1252/2014), sprendžiant dėl apylinkės teismų teisėjų teisės gauti apmokėjimą už budėjimus, reikšmingomis yra tokios aplinkybės: ar teisėjas budėjo pagal teismo pirmininko patvirtintą grafiką, ar jis budėjo teisme ar namuose, kaip budėjimai buvo įrašomi į darbo laiko apskaitos žiniaraščius, o taip pat ir tai, ar budint pagal grafiką poilsio dienomis buvo viršyta darbo laiko trukmė. Nuo šių aplinkybių priklauso mokėtinos kompensacijos dydis pagal DK nuostatas, kadangi Teisėjų atlyginimo įstatyme nėra sureguliuotas apmokėjimas už papildomą darbą švenčių ir poilsio dienomis, už viršvalandžius.

Atsižvelgiama į tai, kad pagal DK budėjimas darbe ir namuose įeina į darbo laiką (DK 143 straipsnio 1 dalies 1 punktas), sprendžiant dėl kompensavimo teisėjai už budėjimą pagal darbo grafiką, turi būti atsižvelgiama į DK 155 straipsnio 2 dalį, kad budėjimas įmonėje prilyginamas darbo laikui, o budėjimas namuose – ne mažiau kaip pusei darbo laiko. Iš minėtų dokumentų daroma išvada, kad budėjimai namuose buvo įvertinti pusei darbo dienos darbo laiko – 4 val. už budėjimo dieną. Pareiškėja per budėjimo namuose laiką keletą kartų vyko į teismą ir atliko procesinius veiksmus, tačiau tai nekeičia nurodyto teisinio reguliavimo esmės, nes budėti pagal grafiką skirta namuose. Suprantama, kad bet kokių atveju, kai skiriama budėti namuose, tai reiškia, kad gali atsirasti poreikis atlikti kokias tai darbine funkcijas, o dėl to būtina vykti į darbo vietą, kur darbuotojas ir privalo tas funkcijas vykdyti. Tačiau dėl to budėjimo rūšis nesikeičia.

Nagrinėjamu atveju darbo laiko trukmė, kaip tai nurodyta DK 144 straipsnio 1 ir 3 dalyse, pareiškėjai budint namuose, nebuvo viršyta. Atsižvelgiant į DK 155 straipsnio 2 dalį ir 193 straipsnį, į pateiktus darbo laiko apskaitos dokumentus, laikoma, kad pareiškėja poilsio ir švenčių dienomis dirbo po 4 val., už kurias turi būti sumokėta 1,5 vidutinio darbo užmokesčio kompensacija. Minėtoje teismo pateiktoje lentelėje būtent taip ir skaičiuojama (tik minusuota išmokėta suma).

Pagal budėjimų lentelę 2009 m. gegužės mėnesį pareiškėjos vidutinis 1 val. darbo užmokestis buvo 38,24 Lt. už 8 val. (dvi dienos) jai apskaičiuota 458,88 Lt suma. 2009 m. liepos mėnesį 1 val. vidutinis darbo užmokestis buvo 35,22 Lt. už 8 val. (dvi poilsio dienos) apskaičiuota 422,64 Lt. Už 2009 m. lapkritį tokiu pačiu būdu apskaičiuota 393,72 Lt. Viso – 1 275,24 Lt. Atitinkamai pagal minėtą lentelę už 2010 m. apskaičiuota tokiu pačiu būdu suma yra 1 419,12 Lt. už 2011 m. – 1 223,16 Lt (minusuoti 550 Lt, kurie buvo apmokėti, nes bendra suma buvo 1 773,16 Lt), už 2012 m. – 1 463,22 Lt, už 2013 m. – 425,16 Lt. Lentelėje pateikta ir bendra suma – 5 805,90 Lt. Ši suma gauta 1 valandos vidutinį atlyginimą padauginus iš 1,5, konvertavus šią sumą sudaro 1 681,50 Eur.

Palūkanos 5 procentai už priteistą sumą nepriteistinos, kadangi nenustatyta, kad už darbą švenčių ir poilsio dienomis teismas nemokėjo atlyginimo dėl savo kaltės, blogo darbo organizavimo ar kt.

Atsakovu byloje dėl apmokėjimo už darbą poilsio ir švenčių dienomis yra Lietuvos valstybė, atstovaujama Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, todėl suma priteisiama ne solidariai, o iš atsakovo - valstybės.

Dėl kitos neišmokėtos teisėjo atlyginimo dalies.

Pareiškėja taip pat prašo priteisti neišmokėtą darbo užmokestį – 60282.86 Lt už laikotarpį nuo 2009 m. gegužės mėnesio iki 2013 m. gruodžio mėnesio. Ši neišmokėta darbo užmokesčio dalis susidarė pasikeitus teisinių reguliavimų, kuris buvo įvertintas Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarime byloje Nr. 125/2010-26/2011-21/2012-6/2013-8/2013-10/2013 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, kuriomis nustatyti sumažinti valstybės tarnautojų ir teisėjų atlyginimai valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Konstitucinis Teismas pripažino, kad Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2009 metais, įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsnis tiek, kiek jame teisėjams nustatytas laikotarpis nuo 2009 m. rugpjūčio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. taikomas valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir valstybės tarnautojų pareiginės algos (atlyginimo) 450 litų bazinis dydis neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, tačiau Konstitucinis Teismas išaiškino, kad Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedelis (2009 m. balandžio 28 d. redakcija, įsigaliojusi 2009 m. gegužės 1 d.), įstatymo priedelio pakeitimo įstatymo (2009 m. balandžio 28 d. redakcija) 3 straipsnio 2 dalis, 2 straipsnis, kuriame nustatyti sumažinti teisėjų pareiginės algos (atlyginimo) koeficientai, tiek, kiek tokiu teisiniu reguliavimu neproporcingai sumažinti teisėjų atlyginimai, prieštarauja (prieštaravo) Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“. 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Taip pat pareiškėja rėmėsi Konstitucinio Teismo 2011 m. vasario 14 d. nutarimo nuostatomis. Įvertinusi teisėjų atlyginimų dydžio reglamentavimą, pareiškėja padarė išvadą, kad jai, apylinkės teismo teisėjai, be jokio konstituciškai pagrįsto pagrindo, pažeidžiant teisėjo konstituciškai pagrįstus lūkesčius, buvo sumažintas teisėjo atlyginimas.

Konstitucinis Teismas atidėjo 2013 m. liepos 1 d. nutarimo oficialų paskelbimą „Valstybės žiniose“ iki 2013 m. spalio 1 d., taigi buvo atidėtas ir nutarimo įsigaliojimas. Konstitucinis Teismas 2013 m. liepos 1 d. nutarime konstatavo, kad šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu pripažinus įstatymų nuostatas, kuriomis buvo nustatytas neproporcingas asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, atlyginimų mažinimo mastas, prieštaraujančiomis *inter alia* Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, iš Konstitucijos 23 straipsnio kyla reikalavimas įstatymų leidėjui nustatyti asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą, t. y. tvarką, kuria valstybė per protingą laikotarpį (atsižvelgiant į valstybės ekonominę, finansinę padėtį, įvertinant galimybes sukaupti (gauti) lėšas, būtinas tokiam kompensavimui) teisingai – tiek, kiek patirtieji praradimai buvo neproporcingi, – juos kompensuos.

Lietuvos Respublikos Seimas 2015 m. birželio 30 d. priėmė Lietuvos Respublikos asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl ekonomikos krizės neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) dalies grąžinimo įstatymą Nr. XII-1927 (toliau – ir Grąžinimo įstatymas), įsigaliojusį (su tam tikra išimtimi) 2015 m. rugsėjo 1 d.

Pareiškėjai pagal Grąžinimo įstatymą priklausančios grąžinti neišmokėto darbo užmokesčio dalys atitinkama įstatyme nustatyta tvarka turės būti kompensuotos.

2013 m. liepos 1 d. nutarime Konstitucinis Teismas akcentavo ne tik Seimo teisę, bet ir aiškia pareigą – pašalinti neigiamas teises pasekmes, kilusias taikant teisės aktą (jo dalį), kurį Konstitucinis Teismas savo sprendimu pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai. Konstitucinis Teismas nurodė šios pareigos įvykdymo būdą – įstatymu nustatyti patirtų praradimų kompensavimo

mechanizmą. 2014 m. balandžio 16 d. sprendime „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimo kai kurių nuostatų išaiškinimo“ Konstitucinis Teismas konstatavo, kad asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl neproporcingo atlyginimo mažinimo patirtų praradimų teisingas kompensavimas pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį socialinės darnos imperatyvą, gali būti tinkamai užtikrintas tik remiantis įstatymų leidėjo nustatytais patirtų praradimų kompensavimo dydžiais, terminais ir kitais esminiais elementais. Šiame sprendime Konstitucinis Teismas taip pat išaiškino, kad įstatymų leidėjas, laikydamasis konstitucinio atsakingo valdymo principo, gali atidėti dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą nustatymą ir (ar) jo įgyvendinimą protingam laikotarpiui, kuris nustatytinas įvertinus valstybėje susiklosčiusią ekonominę, finansinę padėtį, atsižvelgus į ypatingos situacijos padarinius ir valstybės išgales, įskaitant įvairius valstybės priimtus įsipareigojimus, *inter alia* susijusius su finansine drausme, taigi ir su valstybės biudžeto pajamų ir išlaidų subalansavimo imperatyvu. Praradimus dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patyrusių asmenų teisė į tokių praradimų kompensavimą turėtų būti įgyvendinama pagal įstatymų leidėjo nustatytą mechanizmą, kuris užtikrintų teisingą kompensavimą per protingą laikotarpį: įstatymų leidėjui nepagrįstai delsiant nustatyti patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą arba jį nustačius neteisingą (kompensacijų mokėjimo terminų ir (ar) jų dydžių požiūriu), asmenys, patyrę šiuos praradimus, savo pažeistas teises gali ginti teismine tvarka.

Konstitucinis Teismas 2015 m. lapkričio 19 d. priėmė nutarimą, kuriame atkreipė dėmesį į tai, kad 2015 m. balandžio 30 d. Vyriausybė pateikė Seimui įstatymo projektą, kurio pagrindu Seimas 2015 m. birželio 30 d. priėmė Grąžinimo įstatymą, įsigaliojusį (su tam tikra išimtimi) 2015 m. rugsėjo 1 d. Minėto įstatymo preambulėje nurodyta, kad Seimas jį priėmė įgyvendindamas Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, kuriomis nustatyti sumažinti valstybės tarnautojų ir teisėjų atlyginimai valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ ir 2014 m. gruodžio 22 d. nutarimą Nr. KT51-N17/2014 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, kuriomis nustatyti sumažinti prokurorų ir kai kurių kitų valstybės pareigūnų pareiginės algos koeficientai valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ bei siekdamas atlyginti tuos asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtus praradimus, kurių nebūtų buvę patirta, jeigu būtų buvęs užtikrintas tolygus ir proporcingas darbo užmokesčio (atlyginimo) mažinimas tam tikru masu. Taigi šiuo įstatymu yra nustatytas asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, praradimų, patirtų dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo), kompensavimo mechanizmas.

Grąžinimo įstatymo 1 straipsnio 8 punkte nustatyta, kad šis įstatymas taikomas asmenims (jiems mirus – jų įpėdinams), kuriems buvo mokamas dėl ekonomikos krizės neproporcingai sumažintas darbo užmokestis (atlyginimas) vadovaujantis tame tarpe ir Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedelio nuostatomis, galiojusiomis 2009 m. gegužės 1 d. – 2013 m. rugsėjo 30 d.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2016 m. vasario 15 d. sprendime (administracinė byla Nr. A⁶⁰²-669/2016), remdamasis Konstitucinio Teismo 2015 m. lapkričio 19 d. nutarimu, kuriame konstatuota, kad byloje nustatytos aplinkybės, susijusios su susiklosčiusia ekonomine, finansine, geopolitine padėtimi, imperatyvu vykdyti įstatymais priimtus įsipareigojimus, traktuotinos kaip itin reikšmingos ir leidžiančios teigti, kad iki 2014 m. gegužės 1 d. Vyriausybė turėjo ribotas galimybes realiai ir atsakingai įvertinti valstybės galimybes įvykdyti įsipareigojimą teisingai (kompensacijų mokėjimo terminų ir jų dydžių požiūriu) kompensuoti dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtus praradimus. Kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto parengimas, kai siekiama vien laikytis pirminio įstatyme nustatyto termino tam projektui parengti, t. y. iki 2014 m. gegužės 1 d. įvykdyti Seimo Vyriausybei nustatytą įsipareigojimą, atsakingai nepagrindžiant siūlomo nustatyti kompensavimo mechanizmo įgyvendinimo realiomis dėl minėtų ekonominių, finansinių, geopolitinių aplinkybių kintančiomis

valstybės išgalėmis, būtų buvęs savitiksliis ir sudaręs prielaidas pažeisti praradimus patyrusių asmenų teisėtus lūkesčius gauti teisingą patirtų praradimų kompensavimą per protingą laikotarpį. Nustatytas vienu metų terminas, kuriam buvo atidėtas kompensavimo mechanizmą nustatančio įstatymo projekto pateikimas, nelaikytinas protingu laikotarpiu.

LVAT, apibendrinamas Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, vadovavosi tuo, kad įstatymo kompensuoti praradimus parengimo ir pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui atidėjimas vieneriems metams – iki 2015 m. gegužės 1 d. – neprieštaravo Konstitucijai ir nėra laikytinas nepagrįstu delsimu.

Pareiškėja nagrinėjamoje byloje kreipėsi į teismą su reikalavimu priteisti dalį jos darbo užmokesčio, kuris buvo sumažintas įstatymo, pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai, pagrindu. T.y. pareiškėja gina subjektyvią teisę, siekia, kad antikonstituciniai teisiniai padariniai būtų pašalinti už visą atlyginimo sumažinimo laikotarpį.

LVAT minėtame sprendime pažymėjo, kad teisės aktai neįtvirtina specialaus termino, per kurį asmenys, remdamiesi Konstitucinio Teismo sprendimu, kuriuo teisės aktas pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai, turi teisę kreiptis į teismą dėl subjektyvių teisių gynimo ar dėl administracinių aktų panaikinimo. Todėl teismų praktikoje yra vadovaujamasi įstatyme nustatytais ieškinio senaties terminais, per kuriuos asmenys gali kreiptis į teismą dėl subjektyvių teisių gynimo, arba procesiniais terminais, per kuriuos asmenys gali paduoti skundą dėl administracinių aktų teisėtumo. LVAT išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad asmeniui kreipiantis į teismą dėl antikonstituciniu pripažinto įstatymo taikymo pasekmių pašalinimo, visais atvejais turi būti paisoma su konstituciniu teisinės valstybės principu susijusio principo *lex retro non agit*, pagal kurį teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį ir neleidžiamas teisės aktų galiojimas atgaline tvarka, nebent būtų palengvinama teisės subjektų padėtis, kartu nepakenkiant kitiems teisės subjektams (*lex benignior retro agit*). Kitaip sakant, kreiptis į teismą dėl antikonstitucinių teisinių padarinių galima, jeigu nebus įsiterpta į jau pasibaigusius teisinius santykius. Pareiškėja kreipėsi į teismą 2013 m. spalio 4 d. (prašymas išsiųstas 2013 m. spalio 3 d.), prašydama priteisti darbo užmokesčio skirtumą, susidariusį dėl sumažinto darbo užmokesčio nuo 2009 m. gegužės 1 d. iki 2013 m. gegužės 31 d. (sprendžiant iš pateiktos pažymos „Nesumokėto darbo užmokesčio dalies apskaičiavimo teisėjui, kurio įgaliojimai nepasibaigę iki 2013 m. rugpjūčio 31 d.“, b.l. 10-11). Taikytinas trejų metų ieškinio senaties terminas nepraleistas, kadangi teisiniai santykiai, iš kurių kyla pareiškėjos reikalavimas, kreipiantis į teismą buvo nepasibaigę, todėl byloje svarstytinas klausimas dėl šio pareiškėjos reikalavimo pagrįstumo.

Konstitucinis Teismas minėtuose nutarimuose nustatė konkretų būdą, kuriuo privalo būti kompensuoti praradimai, atsiradę dėl neproporcingo asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, atlyginimų mažinimo ekonominės krizės laikotarpiu, t. y. pareigą įstatymų leidėjui nustatyti patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą. Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų teisingas kompensavimas pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį socialinės darnos imperatyvą, gali būti tinkamai užtikrintas tik remiantis įstatymų leidėjo nustatytais patirtų praradimų kompensavimo dydžiais, terminais ir kitais esminiais elementais. Konstitucinis Teismas akcentavo, kad praradimus dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patyrusių asmenų teisė į tokių praradimų kompensavimą turėtų būti įgyvendinama pagal įstatymų leidėjo nustatytą mechanizmą, kuris užtikrintų teisingą kompensavimą per protingą laikotarpį, ir toks teisinis reguliavimas nustatytinas nedelsiant, siekiant išvengti masinio asmenų kreipimosi į teismus prašant priteisti neišmokėtą atlyginimų dalį.

Atsižvelgdamas į tai, kad šiuo konkrečiu atveju Konstitucinis Teismas 2013 m. liepos 1 d. nutarime ir 2014 m. balandžio 16 d. sprendime nustatė, jog asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų teisingas kompensavimas pagal Konstituciją gali būti tinkamai užtikrintas tik remiantis įstatymų leidėjo nustatytais patirtų praradimų kompensavimo dydžiais, terminais ir kitais esminiais elementais, taip pat į tai, kad įstatymų leidėjas Gražinimo įstatyme nustatė asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl neproporcingo atlyginimų

mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą, tame tarpe ir teisėjams (1 straipsnio 8 punktas), teismas konstatuoja, kad Marijampolės rajono apylinkės teismui, kuriame pareiškėja eina teisėjos pareigas. Gražinimo įstatyme yra nustatyta pareiga jame įvirtintomis sąlygomis kompensuoti pareiškėjos patirtus praradimus, be to, Gražinimo įstatyme kompensavimo tvarka yra grindžiama ir proporcingumo principu, kuris yra reikšmingas atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nuotariu nuostatas. Pareiškėjos patirtų praradimų kompensavimo mechanizmui jau esant nustatytam įstatyme, nėra pagrindo tenkinti pareiškėjos reikalavimą priteisti neišmokėtą darbo užmokesčio dalį visa apimtimi teismo sprendimu.

Teismas, vadovaudamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo 85-88 straipsnio 1 ir 2 punktais, 127 straipsnio 1 dalimi, 129 straipsniu,

n u s p r e n d ž i a :

Skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti Eridanai Paltanavičienei iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, 1681.50 Eur atlyginimo kompensaciją.

Kitą prašymo dalį atmesii.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo dienos apeliacine tvarka gali būti skundžiamas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per Vilniaus apygardos administracinį teismą.

Teisėja

Halina Zaikauskaitė